

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 "
Negyedévre	1 "

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek,
mint az előfizetési pénzek a „Közművelő-
dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a
várbá küldendők.

A Jézus istenségében való hitnek hatása a világra.

Jézus feltámadásának jelentőségét a keresztény vilárendszerben maga az apostol fejezi ki. *A mi hitünk igazsága abban áll, hogy Krisztus feltámadott*; ezen alapszik az ő istensége — illetőleg az ő istenségében való hit. *Ha Krisztus nem támadott fel, ugy ő nem Isten; akkor hiábavaló a mi prédikálásunk, hiába való a ti hitetek is*; mert hiszen ő maga több alkalommal vonatkozott feltámadására, sőt nyíltan meg is ígerte tanítványainak, hogy fel fog támadni; tehát ezen ígéretet a jövő iránti tekintetből is be kellett váltania, hogy az istenségében való hitet megingathatatlaná szilárdítsa.

Jézus tanítása és tettei olyanok, a melyek őt halála és illetőleg feltámadása előtti idejéből is valóságos Istennek bizonyítják; azok önmagukban is képesek a világra oly átalakító hatást gyakorolni, hogy a világtörténelemben senkit sem hasonlíthatunk hozzá. De ugy látszik, hogy feltámadása nélkül halála előtti élete feledésbe ment volna; nem lett volna, a ki azt az utókornak — a világnak átadja; semmiféle egykoru feljegyzést sem tudunk fölöle; a kik előtt tanítványok isteniségét szentéleteivel és csodatételeivel bizonyították a Táborhegyén a színváltozás alkalmával isteni fölségének sugarait ragyogtatta, azok szenvedései és halála körülményei között megijedve mindenről megfeledkeznek, megfutamodnak és elhagyják őt, sőt még azt is eltagadják — s plane még esküvel, hogy valaha ismerték volna. Pedig előre megmondott nekik mindent; elkészítette őket szenvedéseinek és halálának körülményeire; s abból, hogy eddig minden ugy történt, a hogy ő nekik azt előre megmondotta, abból elég kezességet láthattak — elég

bizalmat merithettek volna arra is, hogy a feltámadásra vonatkozó ígéretét is képes lesz beváltani. De azok szenvedései és megaláztatásai között megijednek, elfutnak és ott hagyják. Ugy látszik, hogy eddigi élete nem volt elég arra, hogy még közvetlen környezete is őt valóságos Istennek fogadja el. Tehát be kellett a feltámadására vonatkozó ígéretét is váltania, hogy az ő istenségében való hitet minden kétségen kívül állítsa és megszilárdítsa. A ki képes önjerejével halottaiból feltámadni: az Isten; annak istenségéhez kétely nem férhet. És Jézus ezt tette.

Halála után a kegyelet végső adóját is csak nagyon kevesen bátorkodnak meghozni elszánva magukat, hogy a testet a keresztről a sirba helyezték; s azok sem gondolnak ennél tovább — a jövőre. Csak is ellenségei emlékeznek meg arról, hogy életében azt mondotta volt, hogy fel fog támadni; nehogy tehát a tanítványok ellopják és azt mondják, hogy feltámadott — szigorú óvintézkedésekről gondoskodnak. A félelmükben reménytelenül szétfutott tanítványok az előbb tanusított viselkedésük után alaposan még gyanuba is alig jöhettek, hiszen még a sir felé sem mertek menni: de az óvintézkedések dacára a test mégis eltűnt a sirból. Hova lett? Feltámadott! De csakugyan feltámadott? Valóban feltámadott.

A sirbatétel után a zsidó husvét elmúltával jámbor asszonyok illatszereket vásároltak és a szombat utáni első nap jókor reggel a sirhoz mentek, hogy Jézus testét tiszteletük jeléül bekenjék, menetközben azon tündöttek, hogy vajjon találnak-e valakit, a ki elhengerítse azt a nagy követ, a melylyel a sir száda be volt zárva. A sirhoz érve látják, hogy a kő el van hengerítve. Bemennek a sirba és ott egy ifjút látnak ülni, a mire nagyon megijedtek; de az anyag — mert hiszen az ifju alakja az volt — báto-

ritja, hogy ne féljenek. Tudom én — úgy mond — hogy a názárethi Jézust keressetek, de ő nincs itt, feltámadott; menjetek és jelentsétek tanítványainak is, különösen Péternek; különben ő még előttetek Galileában lesz és ott meglátjátok, a miat azt nektek előre megmondotta volt. És csakugyan Jézus nyomában megjelent először Mária Magdolnának, azután a jámbor asszonyoknak, Péternek, még az nap az Emmausba menő két tanítványnak, azon éjjel a zárt ajtóknál levő Tamás kivételével valamennyi apostolnak, nyolcz nap mulva újból valamennyinek s most már Tamás is ott volt, a kivel megvizsgálattja magát ujjait testének szenvedéshelyeibe dugatván; megjelenik a tibériási tengernél; a galileai hegyen egyszerre többnek mint ötszáznak; megfordul Jeruzsálemben; társalog tanítványaival; étkezik, beszél velök s nem egy-két óráig, hanem negyven napig marad még a földön, hogy senkise kételkedhessék többé feltámadásának dicsősége felől s istenségének valóságáról, a mi feltámadásában igazult be legnyomatékosabban. Csak ezután keletkeznek életműködéséről a szentiratok, melyek a szenthagyományyal karöltve a megváltás tanát a minden tévelytől ment katolikus egyház révén az egész világnak átadják — az idők végeig.

Jézus feltámadása oly magasan kiemelkedő világtörténelmi esemény, a melynek igazságát annyian bizonyítják, a hányan kétezer esztendő alatt a világ minden részében a Szentháromság nevében megkeresztelkedtek és mint keresztények Jézusban éltek és haltak. Majdnem háromszáz millióra megy csupán csak azoknak a száma, a kik őt az általa helyeselt módon imádják Istennek, s még többre azokkal, a kik önmaguk belátásával határozzák meg az ő tisztelének a módját. A világ megtérésének, a világ Jézushoz való fordulásának a tényéből magyarázható ki; feltámadása óta tudja a világ, hogy Jézusban kinek hiszen. Ha a világ el nem fogadja Jézust Istennek, tanítása soha sem tett volna oly mély és általános átalakulást. Hiszen nincsen a emberiség 19 százados életében egyetlen egy erény is, a mely a keresztény világ lelkében nem a Jézus istenségében való hitnek a hatása alatt fejlődött volna ki. Még azon nagyszerű találmányai is korunknak, a miket nem győzőnk eléggé bámulni, azok is a Jézus isteni tanítása által fejlesztett észnek a vívmányai. A hol nem az ő tanításának a hatása alatt állanak a népek, ott ma sem lep meg az emberi ész semmiféle oly találmánnyal, a mi a keresztény világ alkotásaival versenyre kel-

hetne. Mindez a Jézus istenségében való hitnek a hatása; Jézus istenségét pedig feltámadása igazolja leghivebben. Ez husvét a keresztény világrenszerben. P. I.

A husvét napja feletti vita az Egyházban.

(Rövid ismertetés.)

Feltámadt e? Igen is. Másokat feltámasztott halottai-ból. Ő maga feltámadott.

Meghalt a halál kétségtelen jelei között. Feltámadt a kétségbe esett tanítványok örömeire s az ujjongó farizeusok megszegyenyítésére.

Látták tanítványai, beszéltek és ettek vele. Tamás kételkedik s ez által mi még jobban hiszszük a feltámadást. Az apostolok életében elszaladnak tőle. Péter esküvel erősíti egy tehetetlen szolgálónak is, hogy ez embert ő nem ismeri. Hát te, Péter! Krisztust életében megtagadád, miért haltál meg érette halála után? Mert feltámadt.

Ezt hirdették a próféták, előképezte Jónás, megjövendölte Krisztus maga is. Erre építették a keresztény hitet az apostolok, ezért haltak meg a martýrok ezrei, ezt vallották a hitvallók milliói, ez teszi ráuk nézve az életet edessé s a halál borzalmait elviselhetővé. Feltámadott ő. Feltámadunk mi is.

Az egyház e hitét mindég legfélétkenyebben őrizte s legnagyobb gondot fordított rá, hogy a hívek közt, mint mindenben, úgy a husvét napjának megünneplésében is egységet hozzon létre, s az egymástól némileg eltérő szokásokat egységessé tegye.

Igy keletkezett aztán Kr. u. 160-ik évben a husvét napja feletti — vita, mely csaknem szakadást idézett elő az egyház keblében. Kis-Ázsiában, állítólag apostoli intézkedés folytán, Krisztus urunk halálának évfordulóját mindig a zsidók Nizán havának 14-én ülték meg; a feltámadást pedig ezután két nappal. A bűjtöt is Nizán hó 14-én befejezték. Ennek nagyon természetes következménye az lett, hogy a kis-ázsiai keresztényeknél Krisztus halálának emléknapja nem eshetett mindig péntekre, ép úgy; a feltámadás sem mindig vasárnapra, hanem változott; mint nálunk az új év napja szerda, szombat vagy hétfőre, vagy a hét bármely napjára eshetik. A nyugati egyházban szintén apostoli tekintélyre hivatkozva a feltámadás emléknapját mindig a Nizán 14-ét követő vasárnap ülték meg, mert Krisztus Urunk vasárnap támadott fel halottaiból. Nagyon természetes, hogy ilyen formán a felfeszítés emléknapja mindig péntekre esett s a feltámadásé vasárnapra.

E két különböző szokás semminemű vitát nem okozott addig, a míg sz. Polykarp smyrnai püspök más vitás kérdések megoldása végett Rómába nem jött. A vitás kérdések 160-ban Kr. u. megoldottak; de midőn a husvét megtartási napjáról volt szó, sz. Polykarp határozottan kijelenté Anicet pápának, hogy ő a kis-ázsiaiak régi szokásától, mely az általa személyesen ismert sz. János apostoltól származik, eltérni nem fog. Meg is tartották régi szokásaikat mind keleten, mind pedig nyugaton a nélkül, hogy az egyházi közösséget megszakították volna.

Midőn azonban egy Blastus nevű római áldozár —

a montanista eretnekek azt kezdék tanítani a 2-ik század végén, hogy a keresztények isteni törvénynél fogva a zsidókkal ugyanazon egy időben kötelesek a husvéti ünnepet megtartani, ekkor a vita igen hevessé vált. I. Viktor pápa felszólította a jelesebb püspököket, hogy részletes zsinatokat tartva a husvét megülésére nézve a nyugatiak szokásához alkalmazkodjanak. Számos részletes zsinat tartott keleten is melyeken kimondották, hogy a husvét ünnepe mindig vasárnap tartandó, s e nap előtt a nagy böjt be nem fejezhető. — Azonban Polykrates ephezusi metropolita is ugyan ezen időben kijelentette a kisázsiai püspökök nevében, hogy mint eddig, úgy ezental is mindenkor Nizán hó 14 én fogják a husvétet megtartani. A pápa e makacságért kiakarta közösíteni az egyházból; de tekintetbe vevén, hogy ezen ügy pusztán egyház-ügyelmi, szándékáról lemondott. Végére is a niceai zsinat kimondotta, hogy mindazok eretnekeknek tekintetnek, kik ezen időtől (325) számítva, a nyugati vagy is a napjainkban is divó szokáshoz nem alkalmazkodnak.

V. S.

T Á R C S A.

Husvét napján.

Elsíratam magányomban,
Mikor eltemették,
Mikor — mint majd engemet is —
Sírjába lelettek.
Könnyből hoztam áldozatot
Most is, midőn feltámadott.

Ismét csak azt, könnyet adok,
A szeretet könnyét.
Mely szívemnek legmélyéből
Forró lángtól forrék. . .
A szeretet Istenének :
Szeretet könny, tiszta ének !

Szeretet könny, tiszta ének
Fakador lelkeimben,
A minőt csak az angyalok
Énekelnek mennyben.
A mit földi büns ajkkal
El nem zenghet ének, nem dal.

El nem zenghet ének, nem dal,
Bár kitör pár hangja,
Mintha a szél messze dalnak
Szavát el-elkapja,
El elkapja, visszaadja :
Repedt szívnek csak sohajja !

Repedt szívnek csak sohajja ?
Nem az ég itt benn, nem !
Az lobog fel, az a tiszta,
Az a feledhetlen,
Melyet, réges régen érte
Gyermek szívem szentebb része.

Gyermek szívem mennyre érte. . .

Olyan szent, oly tiszta,
Mint a kék ég, nem fért hozzá
Még a bűnök piszka.
Nem fért hozzá virág, fűreg,
Semmi árnyék, semmi meleg.

Semmi árnyék nem fért hozzá ;
Liliom nyílás volt. . .
Liliom hullt, árnyék fordult,
Rajta maradt a folt.
De azért még kitör, felgyül,
Ha a husvét hangja kondul.

S ha a husvét napja telkel,
S ajkam imát, dall ver :
Ujra érzem, újra élem,
Mít érezhet ember.
A mit ember csak érezhet,
Szívemben az egész mennyet.

Szívemben az egész mennyet
Órom tengerével,
Végzetlen-boldogságot
Édes Istenével.

S el-elrepül árva leltem
At a fényes mennybe innen.

At a mennybe s csak azt érzi,
Hogy nincs itt hazája ;
Vagy, ha itt van csak az Isten
Méltó szív hozzája.
Azért zengi lantom hurja :
„Feltámadott, álléluja“ !

Pál A.

Egy emlékezőtes husvétom.

Hirnevés férfiak életével, tetteivel az utókort megismertetni részint, hogy okuljon, — részint pedig, hogy tanuljon — igazán hálára méltó vállalat. S habár eddigelé oly hirnévre — legalább is tudommal nem sikerült vergődnöm, mely feljogosítana arra, hogy életrajzommal vagy legkeveésbbé sem zajtalan életem egyes episdjaival a közönség elé lépjek, — mégis jogot formálok ahhoz, hogy ez alkalommal multamról szóljak. Ha Rinaldini, Róza Sándor, Berecz stb. meg vannak énekelve, hogy a jámbor publicum okuljon rajtok s örizkedjék, — én most „paulo maiora cano,“ megénekelem önmagamot, hogy ilju barátaim, tanítványaim okuljanak esetemen s tanuljanak. Adja Isten, hogy czéломat elérjem ! — Előre kell bocsátanom, hogy ezen énekem nagyon is elegikus hangulatu, mert hát valóságos tragoedia volt a tárgy annak idejében. Tragikus hősök ketten valánk, bátyám és én, — a tragikus vétség restségünk vala, a bosszuló nemezist pedig — Isten áldja meg érte ! — édes atyám adta. Öszintén bevallom, aligha hálás szerepének oly kitünően felelt meg, hogy — Sophokles akármelyik tragoediájában bátran alkalmazhatta volna akár mennydörgő — akár pedig villámokkal sujtó Zeüsnek. —

Denique a dolog így történt.

A brassói r. k. gymnasium *tanulói* valánk, azaz legalább is be valánk írva. Mert hát akkor is sok esetben az a *tanuló* név egy oly (*felesleges*) cím vala, melyet méltatlan viselője napról-napra mindinkább meghazudtol. Aztán mi brassói deákok különben is „student“-ek voltunk Bűszkék erre a titulusra, meg a deákczimerral ellátott, mindig német nyelven kiállított és lithographirozott névjegyünkre. Mert hát *es kellett*, e nélkül a „student“ név bitorolt és el nem ismert vala. Egyszóval füst elég volt, — de láng . . . hisz' oiaj nem volt?! *Vdgott dokányunk* is volt, — de tudományunk . . . ki hallott deák szájából ily boldogtalanságot?! Sajnos, így gondolkoztunk akkor. —

Bátyám negyed, én meg másod gymnazista valék; brassói deák szójárás szerint, ő „quartaner“, én meg „secundaner.“ Még a legkisebb dolgunk is nagyobb volt a tanulásnál. Volt szórakozás *rectius* időlopásra elég jó és alkalmas idő, hely, társ, de télen aztán borzasztóan untuk magunkat. Korc-olyáznai ugyan lehetett volna, de hol a korcsolya, néha kölcsonbe is kaptunk korcsolyát, de ingyen még a jeget sem adják; már pedig az ily mellékes kiadásokat atyánknak pénzügyi budget-je még szűkebbre szorította, mint Tisza Kálmár a fővárosi díjnokok napidíját. Hanem oly ellenzékiek is valánk még pedig *elvből*, hogy Csanádi bátyán is túltettünk, — persze a kérelhetlen minister — atyánk háta megett. Szeme előtt — akár egy Visi Imre vagy . . . Matlekovits.

A karácsonyi értesítők meglehetősen hemzsegtek az ötösöktől. Nem mentünk ugyan haza, hanem erőszakka *vitettünk*. Othon jó verés, koplálás . . . aztan bánat, erősfogadás részünkről; atyánk részéről egyelőre fegyverszünet, aztán teljes békekötés, melynek egy lényeges pontja azonban így hangzott: „ha husvétkor csak egy ötöst is hoztok haza, elevenen megnyúznak.“ Persze igértünk mindent, csak hogy a „*vacationak*“ (?) legyen vége. Isten látja a lelkeket, de a vacatióktól jobban féltem, mint akármitől a világon.

Visszamentünk Brassóba, folytattuk a megszokott életet. A tanárok intése, figyelmeztetése hiábavaló volt, — rajtunk a szép szó nem fogott. Igaz ugyan volt akkor bot is, meg — horribili dictu-vesszős; s ha szent Pál joggal dicsekedhetett: *ter virgis caesus sum* — háromszor verettem meg vesszőkkel, mit mondjak én; nem számláltam meg ugyan, hányszor kaptam a decorum szempontjából a tábla megett egy-egy már a katonasághoz besorozott osztály-társamtól — mint az itélet lelküismertes végrehajtójától — hol hármat, hol hatot, de az bizonyos, hogy csaknem mindennap jutott magyar és latin professorom b. e. Papp János meghagyása folytán; — s vesszőzetetés dolgában Szt. Pállal kiállok a sikra s biztos tudom, hogy egy beható számítás után — az én javamra dölne el a verseny. De még a vessző sem hatott, — maradtunk a régiék. —

Közelgett a husvét . . . kezdtünk drukkolni, hogy ismét *vacatio* lesz. Azt sejtettük, azaz tudtuk, hogy értesítőnk még czifrább lesz, mint a karácsonyi. És sejtelmünk csakugyan szörnyen valósult. Bátyámnak egy jelese vala a hittanból (*az egész gymnasiumban az első ministrans volt!*)

a többi tárgyból egytől egyig elégtelen, nekem pedig változatosság szempontjából két elégséges, 4 elégtelen és 2 rossz, azaz 2 hatosom. Ily testimonium — még a husvéti piros tojások idején kívül is eléggé fest —

Nagy szerdán délelőtt már beállított atyánk Brassóba, nolens-volens haza kellett menni. Értesítőinket a láda fenekére zártuk. Istenem! mily öröm hatott át ama gondolatra, hogy hátha a ládát véletlenül itt felednök vagy pláne elveszitenök. Történt is erre nézve több kísérlet, de sajnos — eredmény nélkül. A láda is döcögött haza felé, — mi is *vitetünk* . . . bűnös, bűn egyaránt haladt a passio útját. Nem akarok a legszentebből gúnyt űzni, — erre még gondolni is bűn, — de megbocsát az Isten — ha azt mondom, hogy nekem is vala ám passiom, még pedig olyan, hogy — fele sem volt tréfa. S ráadásul még éppen a nagy héten. —

Szerda estére haza érkeznék. Kezdődött a *vacatio*; a kezdet tulajdonképp rendes volt. ettünk, ittunk, lefeküdtünk . . . de ha a holnapi napra gondoltunk, előre borúsodott a hátunk. Hogy bátyámmal egymást vigasztaljuk, arra igen gyávák voltunk, — s különben is mindketten éreztük, hogy bűnösök, nagy bűnösök vagyunk. —

Felvirradt nagy-csütörtök napja. A nap első hajnali sugara már ébren talált. Vérpiros volt az ég . . . talán jelezni akarta a szörnyű napot. —

Atyánk észrevette, hogy felébredtünk s már felöltözöttünk. —

„Hozzátok be a bizonyítványokat“ — hangzott egyszerre a parancsszó.

„Mindjárt“ — volt az egyhangu felelet, mert nekem a szó igazán „*faucibus* haesit.“

Kezdtük az *értesítőket* keresni; jól tudtuk, hogy hol vannak s mégis alig bírtuk megkapni. Ugy egy jó félóra mulva, midőn már másodszer hallatszott a „*jöttök-e már*“ —féle *invitatorum* — Isten irgalmába ajánlva bőrünket — inogó léptekkel megindultunk az ítélő bíró elé. Alig hiszem, hogy egy halálra szánt szegény delinquensnek utolsó utja cziprább volna, mint vala akkor a miénk. — Természetesen bátyámat illette az elsőség.

Reszkető kezekkel nyujtá át a bizonyítványt s kezdett hátrafelé húzódni, miközben egy oly leirhatatlan pillantást vetett reám, melyből többet értettem meg, mint száz Hamlet-féle monologból. Atyám végig nézett az értesítőn egyszer, kétszer s talán még harmadszor is . . . hja, a jót, az örömet oly könnyen hisszük el, de a rosszat, a fájdalmas — még ha érezzük is, skeptikus érzülettel fogadjuk.

Istenem! — gondolám magamban — a csodák lehetőségek; hátha a mi kedvünkért legalább elégségesekké válnának azok a calculusok. Isten irgalmában vakmerően kezdtem bizakodni . . .

„Szép, igazán szép“ — mondá atyánk keserűen ironikus hangon; „hadd lássuk a tiédet!“

Már most rajtam volt a sor, én kerültem elől. Valahogy én is odaadtam a *corpus delicti*-t s rückwärtsconcentrationgoc csináltam.

Raphael ebben a perczen ecsetjéhez igazán méltó tárgyat talált volna. De még ő se birt volna híven lefesteni, mert legalább az én arcom annyit szint játszott, —

oly rohamosan csapott át pirosból kékbe — ebből sárgába, majd falfehérbe, hogy egy chameleonnak is sok lett volna. Bárcsak váltam volna azzá!

Le nem bírtam venni tekintetemet atyám arczáról, melyen az annyira csalódott reménység fájdalmas kinyomata ült. Az atyai szeretet harczban lehetett a kérlelhetlen szigorral és ez utóbbi diadalmoskodott — *romjainkon*. Mert deákosan szólva „non pudet me fateri“ — hirtelenében oly verést kaptunk, hogy — mint egyik tanárom később nekem gyakran mondogatta — még a *sülakötő* sem adott volna bőrünkért ama jól megdolgozott állapotban . . . két *suslakót*.

De ezzel a passzióknak nem volt vége, még ezután jött a valódi haddelhadd. Röviden, de velősen mondom el. — Ételünk száraz és kemény puliszka vala, itulunk patakviz, fekhelyünk a pusztai föld. Kaptunk naponként mindezek mellé egy-egy jó verést. S ez tartott három álló napig. Isten látja a lelket, nem panaszkodtunk s becsületemmel kezeskedem arról, hogy három napig tartott fogságunk alatt bátyám s én — talán egyetlen-egyszer szólottunk egymáshoz. —

Ez volt aztán a vacatio!

Minél inkább közeledtünk a feltámadás dicső ünnepéhez, annál inkább kezdett atyánkban a gyermekei iránti szeretet felébredni. A szeretet szigorral jár; egyik a másikat feltételezi. Azért mondják Istenről is, hogy a kit szeret, éppen azt szokta leginkább csapásokkal látogatni. Előbb utóbb mégis a szeretet lesz a praedominans. —

Lélekemelőbb ünnepély nincs a földkerekségen sehol, mint a Nagyszombaton tartatni szokott feltámadási körmenet. Nem a külfény, a pompa okozója ennek, hanem az isteni események gyors változása, melyet az egyház oly találóan és magasztosan juttat kifejezésre. Ha egy különben hitünkben és ennek szertartásaiban teljesen járatlan ember is végigünnepeli a nagyhetet, látja a bút, a fokozódó fájdalmat, a nagypénteki mély gyászt . . . és reá más nap az örömet, a lelkesültséget, azt a kitörő lelki vidorságot: még egy ilyen is rögtön átérzi, hogy mily fenséges, mily isteni az a *színháték*, még egy ilyennek is kebléből — habár öntudatlanul — kitör az Alleluja!

S ép azon órában, midőn az egész világon visszahangzik a „Resurrexi“, midőn a kath. hívők millióinak lelkét a legmagasztosabb érzelem szállja meg s a feltámadott Megváltót ünnepi diadalmenetében kíséri a hívő nép . . . ép azon órában szabadulunk mi is meg a három napon át tartott fogságból. Diadalmenetnek nevezhetném a házukig tartott rövid utunkat, ha csak a hosszas koplalástól, kimerültségtől és szégyentől bár egyenesen birtunk volna lépni.

Valahogy beérkeztünk atyám szobájába. Egy szivres ható prédikációval fogadott. Nem tudom, még nem is akarom azt az atyai intést reprodukálni. T. olvasóim közül amugy is mindenki jól tudja, hogy egy teljes erővel kitört zivatar után, milyen az égboltozat . . . Egy néhány cikázó villám, távoli moraj, lassanként kékülni kezdő ég, napsugár, szívárvány . . .

A természet cme fenséges változását néhány perc alatt mi is örömmel láttuk atyánk arczán visszatükröződ-

ni. Megbocsátott — a teljes javulás feltétele mellett. Haragos arczán a szeretet szívárványát véltük látni. S nem is csalódtunk . . . Teljes kiengesztelődés fejezte be a nagyheti gyászos, de megérdemlett passziót.

Hogy minő husvétünk volt? soha életemben több olyant nem éltem s aligha fogok is átélni. És miért?! Azért, mert keserű fájdalom árán élveztük az örömet. És ilyenkor kétszeresen édes aztán. — Ismét visszakerültünk Brassóba. Bajos volt szakítani a megszokott étellel, — de valamennyire mégis sikerült. Lassanként kezdtem haladni, de (nem hízlek magamnak) biztosan s ma hál' Istennek édesen emlékszem vissza arra a sajtárságos kurára, mely — mint a következmények igazolták — gyógyító hatással bírt. — 1874 év április havában történt mindez. 15 éve éppen. Illő, hogy jubileummal üljem meg. Megis ülöm mivel első sorban a **gyermeki hála** kötelez erre.

Boldog husvétii ünnepeket!

Zlamál Ágost.

Szóköly husvét.

A nép kedélye, eszejárása főleg az ő sajtárságos szokásaiban nyilvánul. A házasságnál, temetéseknel, játékoknál, ünnepeknél nyilik meg szive s tárja fel az elrejtett kincseket, melyek életét ily alkalmakkal ragyogó fényvel vonják be, s a mindennapi sovány kenyeret megédesítik. Az önzetlen rokonérzés, a tiszta nyíltszívűség, keresetlen öröme természetes nyilvánulásai szoktak ezen alkalmak lenni, melyek a figyelőt meglepik, s azokat, kik egykor sorosai, részesei voltak ezen örömeeknek a visszaemlékezés kedves rozsfátyolával veszik körül, visszahozva sok aprólékosságot, melyeket csak ő ismer, de a melyek éppen ezen okból oly kellemes érzésekkel töltik el szívét.

Ezen alkalmak között méltán foglal helyet a husvét.

A hosszas előkészület a nagyheten át, a szokatlan izgalmak, a jövés-menés az utolsó napok alatt, mind nagymértékben mutatja azt, hogy itt valami nagy dolog készülődik.

A nagypénteki gyászos szertartások, a feltámadás lelkesítő jelenetei mind-mind hozzájárulnak ez ünnepjelentőségének emeléséhez, de én ezek mellőzésével csak egy-két vonást fogok itt papírra vetni abból a számtalan vonásból, melyek népünk sajátos jellemvonását alkotják, sőt oly kedvessé teszik.

A mi a husvét napját oly izgatottan vártta teszi, az legnagyobb részt „a szentelt.“

Minden jó katolikus háznál megszokták nálunk tartani a böjtöt, vannak — hál' Istennek! — kik az egész „nagyböjtön“ át tartozkodnak a husételetől, s a kik élnek is az egyházi felmentvényen, azok is csak ritkábban szoktak husos étellel táplálkozni. Hja! drága a hus, szük a pénz, s a nyári munkára kell a mi „disznóköltés“ van.

Nem is képzeln, tehát, hogy mily sovárogyva várják a husvétnapját, mikor reggel mindenki „szenteltet“ kap reggelire.

Ritka ház az, hol ne volna „szentelt.“ A nagyobbik fiu, vagy leány már nappokkal azelőtt készül, hogy ő vi-

szí a szenteltet a templomba. A lig várja, hogy mozozni kezdjenek az idősebbek, kipattan az ő szeme is, aztán kalácsosai sem lehetne rábeszélni, hogy az ágyban maradjon. Azon al felkel, édes anyja, vagy ha van néneje szépen előkeresi fehér ingét, néhol házi szótt kender vászoning helyett vasárnagra gyolcs inget adnak, tehát ezt veszi fel, magára ölti újdontat új ropogós csizmáját.

Ezalatt édesanyja összpakolja a sült báránnyust, sonkát, szalonnát, sok helyt bort, tojást, sőt, kalácsot, sokszorosan a lelkére köti, hogy az utcán ne „áncsorogjon“, senkihez közel ne menjen, mert az üveg s a tojás is el találna törni; meghagyja, hogy mikor a „tisztelendő ur“ vagy plébános ur elvégezi a szentelést, azonnal jöjjön haza, senkivel szoba ne álljon, nehogy „vajegy szeker leüsse“.

Ő mindezt hűségesen megfigyéri, meg is teszi, mert nyolcz óra is elmulik, mire vége lesz mindennek s maga is már érzi, hogy ideje volna a „reggeli ebédnek“, pedig míg a „szentelt“-tel haza nem kerül, addig nem lesz semmi belőle, mert addig semmiféle „harapni valót“ nem kap senki, míg a szentelt meg nem érkezik.

A hushagyó kedd zárta be a rendes husételt, a husvét napja nyitja meg azt ismét.

Mily boldog a gyermek, Istenem! mikor a kis asztal mellett kap egy darabka húst, de azon figyelmeztetéssel, nehogy elhullasson belőle, mert a szentelt szentül kell bántani.

A tojás haját, a csontot viláért el nem hányják, a tűzbe kell azokat dobni, hogy ott égjenek el!

Nem sokára megszólal a nagy harang. Még ennek is szebb a hangja e napon. Ünneplő — az ifjak legtöbbsnyire ez alkalommal először felöltött — ruhában siet mindenki a templomba, csak az öreg nagymama, vagy az anya, néha a nagyobb testvér marad otthon „házörzőnek“, s meg szakácsnak, nehogy a gyermekek valami bajt csináljanak, s hogy az étel mellett a tűz folytonosan égjen; s nehogy valami kóbor cigány, vagy koldus valamit ellopjon.

Az utca pedig tele van az Isten házába siető jámbor néppel, jó kívánatok kifejezésével és komolysággal. Úgy illik ez az ünnephez.

A rokonok, a jó ismerősek, jó emberek elmondják egymásnak kölcsönösen: „Hála Istennek, hogy az Isten megadta érnünk az Ur Jézus feltámadásának emlék ünnepe; adja a mindenható Isten, hogy még sok számos esztendőben érhessek meg egész házi családjalval“. Aztán a kölcsönös kérdeződések oly tárgyokról és dolgokról, miket mindnyájan jól tudnak, pl. hogy van a menyem asszony hát az ecsém uram, az ecsém asszony stb. stb.

Templom után, nálunk úgy mondják mise után, következik az általános bírálat a „kicsi pap“ aranyos szájáról, a nagy papszép „Gloriájáról“, kántor komám uram „jó kiadásáról“, s ezen beszélgetések közben sietnek hazatételé, mint a hullám minden irányban s minél tovább annál inkább fogyva, éppen mint a hullám.

Ebéd után, vagy még reggel, minden gyerek kikapja a maga pirostojását, azután megkezdődik a „törkölés“ (Nálunk így mondtuk, mikor még én is belevegyülhettem a játékba, máshelyt hol a gscheft szellem fejlettebb, nyerdzésnek hívják. A végét tekintve a dolognak a lényeg minde-

nütt egy.) Kinek erősebb a tojása? Üsszeütik a hegyesebb felével s a kié nem török el, elnyeri a másét. Van nevetés és tojás evés. Némelyik 10—20 drbot összeszed egy pirosra festett hamis fatojással, míg a turpisság ki nem sül, s akkor jól elpohóják.

A felnőttébb fiatalok, s a lányok közt még a kisebbek sem igen vegyülnek bele ebbe a tojás-játékba. Cizczt futnak, bárány buvóznak, lapoczkáznak, labdáznak, csürköznek, régebben karikáztak, hintót kötnek stb. melyekről lehet, hogy majd egy más alkalommal részletesen fogok írni.

Most csak az öntözést említem meg, mint specialis husvéti szokást. Ha egy oly elpetyhült erü városi ember, ki a nép kedvének erőtől duzzadó egészséges nyilvánulását nem ismeri, kikerülne falura s meglátná miképpen történik sokszor e kedélyeskedés, bizonyosan legalább is félvadaknak kiáltaná ki a székelyeket, kikről amugy is olyan francia stílusú és alaposágu ismereteket táplálnak sokan még itthon is.

Husvét másod napján korán reggel összeverődnek előleges megbeszélés folytán az egykorú legények 4—5 vagy többen is és eli dülnek végig a falun megöntözni a szintén egykorú leányokat.

Bemenvén a házba és tisztetességesen köszönve, elő áll az egyik s a következő mondókával adja tudtára jövelelük okát a háziaknak:

„Immár az tavasznak elértük kezdettyét,
Egy szép virágszálnak láttuk kellemettyét.
Zöldellő ágai el ne hervagyanak,
Nekünk szükségünkre meg is maragyanak!
Eljöttünk hezzátok éfú létünk;
Hogy harmatot öncsünk e szép növendékre;
Mert hogyha nem öntünk ez új esztendőbe!
Nem virágzik nekünk szépen jövendőbe.
Kártyával nem öncsük, mert úgy nem tisztesség,
Ha kannával öncsük, úgy léssen ikesség.
Meg is öntözzük má, csakhogy eladassék.“

Mégis öntözik biz ők azonnal, még pedig nem szagos olajokkal, hanem tiszta vízzel, melyet a szobában talált kannával meritenek az ott álló kártyából, még pedig sok helyt a háziak közül a felnőtteknek a kezét öntik le, de a leány, a kit nem szeretnének ha kiszáradna, ő kikap amugy Isten igazában a feje s a holtaláják. Gyakran az is megtörténik, hogy a jókedvű legénység meghazudtoija szöszölőját, a ki nem tartja tisztességnek, hogy kártyával öntözzék, kivált a ki irám nagyobb érdeklődést éreznek, kiviszik biz ők a kuthoz s ott nem kártyával, de vederrel öntik a vizet a fejére. Biz a sokszor nem a legkellemesebb mulatság, de ha beeresztette, csak tűrni kell Isten hírével; s még meg is kell köszönni, meg kell traktálni jó mézes pálinkával, kalácsosai az öntözőket, s azonkívül mindeniknek legalább is egy pár piros tojást kell még adni.

Az öntözést husvét harmadnapján a leányok végzik, de már nem oly nagy fokban, mint a legények, legfelebb lopva öntözi meg kiki a szive választottját.

Az „öregek“ meg kiülnek délutánonkint a kapuk elé, el-elnevetgélnek a jó kedvű fiatalok ártatlan kedvtelésén s elgondolják, milyen boldogok voltak ők is ezelőtt 30, 40, 50 évvel, s ütök a fiúkost, vagy a máriást, itt ott pedig egyik literatusabb olvassa a Génóvéva vagy a Sármany király

historiáját, s oly boldogok, mintha nem is napi 18—20 órai nehéz munkával kellene keresni kenyeret azon a földön, mely „átkozott az ő munkájában“, s mely számára „tövisket és bojtorványokat terem“.

Nr. 7.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Vidéki levél.** T. Szerkesztőség! Hát ha éppen úgy tetszik az Öreg urnak, én is tudom így írni annyi erővel, mint másképpen, hanem az igazat megvallva biz' én azt tartottam s tartom, hogy ha az ember — még pedig egészen idegen ember — egy *Szerkesztőségbe* bebátorkodik, mégis a tisztesség tudásnak legalább a látszatát őrizze meg; mert nem mindennapi ember az a ki szerkesztő, ki éjt napot azon töprenkedik, hogy nekünk legyen mi felett elszoktatódjunk azalatt, míg ő izzad, hogy újból mivel eligítse ki a mi éhes szellemünket, mely mindég csak bevesz, de ki nem igen ad.

Különbén tán nem is igaz, hogy az az Öreg igazi historiai személy volna. En inkább azt sejttem, hogy a t. Szerkesztőség valami rosszban sántikál. Aligha nem gondolja, most fogtam egy baleket — a falumban van egy primi anni jurista, vagy mint ők mondják, első éves jogász, at- tól hallottam ezt a szót — ezt a vén góbét majd összekapatom egy senkivel; irok én neki egy-egy falusi levelet, hadd űsse, rájga s én meg a publikumom nagyokat nevetünk a jámbor lélek gigászi ostobaságain. Már ha éppen így gondolkodnék is, én mégsem hagyhatom azt az Öreg alairással megjelent levelet felelet nélkül, saját írói reputatióm veszélyeztetése nélkül. — Igaz, egyik eszemmel azt gondoltam, hogy biz' én már többet nem irok, de a másikkal mégis rávettem magam, hogy a fallációt ily palam et publice magamra sűttenni még sem engedem: tehát demonstralom, a mit negatióba vesz a t. Öreg ur. De hogy? Legokosabb gondolatom az volt, hogy nevet változtatok, s így új álnév alatt magam-magamat protekcióba veszem s t. ellenfelemet jól letorkolom. De akkor jut eszembe, hogy ugyse ismer senki, s az új név alatt is bizonyosan mindenki azt érti, kit Veridicusnak gondol. Hm! biz ez igaz. Elhatároztam tehát, hogy megmaradok Veridicusnak et nomine et re. S mert van még egy nyilvánosság elé szánt casusom, tehát ebbe a levélbe eléhozokodom vele, tán nem támad meg újra valaki, hogy „bukó parazsi“ vagyok, mert az ellenkezőnek erősítésévé nyilván ennek a valóságát akarta rám sűtni az a ravasz öreg ember, akárki. Megyálík, kinek lesz igazza!

Mielőtt azonban in medias res vezetném a t. Szerkesztőséget, engedje meg nekem is, hogy az Öreg úr példája szerint — mert exempla trahunt — én is egy-két észrevételt tegyek az ő leveleinek személyemre vonatkozó megtisztelő állításaira. Primo quidem megköszönöm szépen azt a hízeglő epitetont, melylyel az én együgyű personalitásomat egy igen nagy fülű teremtetett állathoz méltóztatott hasonlítani, melynek bőrén az „okosság“ — ökö? — „szarvát átlukaszt.“

Secundo kifejezem egész őszinte elpirulásomat a felelet a nyilvánosan constatat laudatio invidialis felett, mely az én együgyű fejemből kiperéselt sententiák felől nyíltan

azt mondja, hogy: „Bár szélesebb körben olvasnák“. Világosan azért, hogy többen nevensenek rajtam!

Tertio teljes apprehensióval és a nyilvános megszegyenítés tudatával veszem azon állítást hogy én nem vagyok veridikus, s felhivom Urambátyámat, hogy tessék ezt a vehemens támadást erősebb argumentumokkal stipulálni, mint a minőt klasszikus epistolájában méltóztatik a publicum színe elébe röpiteni; mert az abban foglalt argumentumai e rám nézve dehonestaio deductio-ra nem bírnak sem elég fundamentummal, sem elég probabilitással s annál kevesebb verisimilitudóval, mint az éppen most következő logikai probatiómból ki fog világlni.

A veridicitás characteristionját azért tagadja meg tőlem s ezért akarja az incorrecticitás sigillumát homlokomra sűtni, mert én utolsó levelemben azt voltam bátor — most azt is mondhatom — szerény írni, hogy tőlem valami okos dolgot ne várjon a t. Szerkesztőség, mert az én falusi észjárásom nagyon primitiv elemeit ismeri csak az okoságnak. S ebből így okosodik: Tehát falusi észtol okos dolgot nem lehet várni.

A mi probandum eszet, mert én ezt sehol sem mondom.

Ném ugy, édes Urambátyám! Nem ezt teszi ez a kifejezés! Könnyű olyan régi íróknak, milyennek az Öreg ur is látszik, olyan félvárói beszélni még egy főszerkesztővel is, mint azt Urambátyám — már köztünk maradt legyen — egy kis immódestiával, s henczegés formával teszi. De egy magamféle „tegnapi mákos“ örvend, ha bármily szép szó után is nyilvánosságra jöet nyomtatás-ban a neve.

Nem a városi osztrák-magyar észnek — mert a „Köz.“ legújabb demonstratiói alapján ilyen is van — mondom nem a városi észnek a falusi feletti praerogativaira, vagy praepotentijára vonatkozik az incriminált kifejezés; sem a falusi természetes észnek dehonesztálása nem akár lenni, hanem egy egyszerű falusi kifejezés, melyet a falusi ember akkor használ, mikor magánál okosabbnak tartott emberek előtt kell nyilatkoznia, s nem bízik eléggé sem az eloquentiájában, sem a logicájában. Ezt különben ezelőtt mesterséges szóval (terminus t.) ugy nevezték: szerénység. Ma látom, ugy a neve, mint maga a dolog kiveszett az usus-ból. Hej, pedig ezelőtt sok jó hasznát vettük az efféle dolgoknak. Lássá az új generatió mire tud nála nélkül menni.

Még volna pár észrevételem a t. simulat Öreg urnak szavaira, de propter bonum pacis, magamba fojtom, nehogy a t. Szerkesztőségnek a türelmével visszaéljek.

De azt az egyet már mégsem hallgathatom el, mi éppen most ötlött eszembe a *Szerkesztőség* szó irásánál.

Már az Isten vagy ád, vagy ver, de ugy vagyok az olyan erkölcsi személyekkel, mint egy *Szerkesztőség*, *miniszterium*, „*Janestület*“ — horrendum dictu! — hogy én nem tudom magam elé képzelní, s mint — az én együgyű felfogásom szerint — nem létezőnek nem is tudok írni, míg valamelyiket a sok közül magam elébe nem állítom — hogy lássam s ugy intézzem hozzá az ő „kisége“ szerint — mint az Öreg urtól tanulom — az én szavaimat. Ezért is irtam én eddig a Szerkesztőnek, — már egyiknek, me-

lyiket magam elé képzeltem, ezért nehéz még a *Szerkesztőség* írás Most is csak *Szerkesztőt* írtam vala.

De mindez engem még sem alteral oly nagyon, hogy el ne mondjam e levélben az én első csíki husvétomat.

Biz a nem mindennapi dolog: egy egész nagyhéten keresztül délelőtt, délután fungálni, minden másodnap nagy misét, predikációt mondani kezdő és hozzá vékony dongájú és holdvilágképű fiatal papocskának. El is voltam kénytelenedve, mikor az én jó öreg princípilásom még azt az örömet sem engedte meg, hogy ha már a keresztnek minden kinszenvedésén átvettem az ájtatos híveket egész a koporsóig, hogy én támaszthattam volna fel. Nem sok vigasztalást nyújtott az sem, mikor elénekdotázta, hogy a menaságiak kötéllal szokták volt feltámasztani a resurrectio szobrát, de aztán egyszer csak megvetette a lábát, mikor vagy egy öl magasán állott s többet egy tappodat sem mozdult, hanem azért a harangozó, ki a gépezet kötéllével mánipulált, addig húzta a vékony spárgát míg az elszakadt s a feltámasztás visszaesett az oltárra s Menaságon ebben az esztendőben nem is esett meg a feltámasztás.

Már Nagyszombaton oly jelenségeket láttam, melyek nagymértékben felköltötték kíváncsiságomat. Mikor vízszentelni indulók három nagy kád és több apró cseber vizet pillantok meg a templom oldalánál. Tűz-biztonsági szempontból hozták ide bizonyosan gondolom. De mily nagy volt meglepetésem, mikor Imre deák neki állit, hogy csak szenteljem meg az egészet! De minek ennyi szentelt viz? Hát azért káplány ur, mert itt husvétnapján a szenteltre mindenki szentelt vizet iszik, a mi 3-4 ezer lélekre számítva csakugyan kitesz annyit, mennyi ezekben az edényekben van.

Hát gondolom, ha Menaságon kádakkal árulják Nagypénteken a laposkát, miért ne szentelhetnék akkor én itt nálunk kádakkal vizet? S úgy lett, mert itt ez a szokás. Igaz, hogy mind nem hordták el, de hát a többit oda a templom mellé öntötte nagy titkon a deák, mert hisz ez is így szokás. „Jaj a káplán ur még sokat nem tud“, ez volt a lakonikus válasz, mikor kérdőre vontam.

Leverten megyek tehát husvétnapján reggel a templomba; s hát mit látok uramfia! az egész kerítés tele két sorjában tarka tarisznyával, piros asztalkendővel, s bennük és alattuk és közöttük is a sok szentelni való.

No ez mind szép gondolám. Megyek be a templomba s már nem csak a föld, de az oltárok is mind fel vannak tarisznyázva, a szobrok kikoszorúzva, úgy hogy alig tudtam köztük megmozdulni, az oltárt meg csak sejtettem, hogy hol kellene lennie.

De ez mind csak hagyján! Magamra öltöm a pluvialét, a két minister hozza a thuribulumot, szenteltviztartót, Imre deák meg a rituálet s hozzá fogunk az eledetek megáldásához, megszenteléséhez. Hosszu volt egy kicsit, mert háromszor kellett a templomkerítését megkerülni. Egyszer az imádsággal, egyszer az aspersoriummal s egyszer a

füstölővel. Alig kezdem meg az imát, előáll a keresztthordozó egy ölhosszu nyelű s fölföle kinyuló kétkarú nagy keresztel, melyen az isteni Üdvözítő nem éppen művészi kivitelű szobra volt. Alig kezdünk kerülni, előnkbe áll egy kis leányka s egy jókora perczet huz a fejébe a keresztnek. Hm! mi lesz itt? azután a második a jobb karjába, egy harmadik a balkarjába, úgy, hogy mire harmadszor megkerültük a kerítést az öreg Józsi bá roskadozni kezdett a kereszt alatt, vagy helyesebben a keresztre aggatott perczek sulya alatt.

Nekem természetesen mindezt szó nélkül végig kellett nézmem, bár láttam, hogy még is sok a buzgóságból is, a mi sok, s már akkor elhatároztam, hogy valamikor ha alkalmam lesz, még is csak elmondom, hogy kár a szent dolgokat ennyire profanalni, mert utóljára is nevetségessé válnak és a moralitas integritásának conservatióját impediálják.

Odszadhaják azt a néhány perczet annak az árva keresztthordozónak a nélkül is, hogy az által a megfeszített nevetség s nem egyszer sajnálatos megjegyzések tárgyává tegyék. Azt hiszem az által a szentelés szertartása semmit sem fog veszíteni épületes jellegéből.

Egyébiránt vagyok stb.

Veridicus.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Zsinatvizsga.** A folyó évben tartandó zsinat-vizsgák határidejéül Pü-pök urunk 6 nagyméltósága május 14. és 17., szeptember 10 és 11-ik napjait tűzte ki.

— **A nagy hét a székesegyházban.** A virág-vasárnap-i isteni tiszteletet és pálmászentelést Püspök ur 6 nagyméltósága végezte a szokásos segédlettel. Csütörtökön 9 órakor az összes körponti papság segédletével végezte a szent misét és oiajszentelést, mise után pedig a lábmosás meg-ható szertartását, ennek végével pedig a 12 papnövéndéket, a körponti papságot és tanárkart vendégelte meg. Nagypénteken szintén 6 nagyméltósága pontificált. —

— **Nyilvános köszönet** Az erzsébetvárosi nagytemplom kedves meglepetésben részesült. Ugyanis a fáradozó és hitbuzgó ötv. Lengyel Lukácsné urhölgy elnöklése alatt szervezett oltáregylet egy díszes fekete selyem moire miseruhát tartozékaival együtt, egy tehér selyem moire vecsernye palástot és stólat, egy nagyobb ministeröltönyt, 3 drb oltár előfüggönyt, hat oltárpárnát és ezen kívül több apró egyházi szerelvényt, melyket az oltáregylet tagjai a bőjti szt. idény alatt sajátkezűleg készítettek nemcsak áldozat készségegel ajándékoztak. A kegyes Isten, neknek háza díszítésére munkálkodtak, fogadják kedvesen nagy lelküségük ez áldozatát, mihez mi az egyházközség nevében elismerő hálás köszönetünket őszinte szívből csatoljuk. Erzsébetvároson, 1889. ápril 16. Avedik Lukács, plébános, Szentpéteri Antai, algondnok

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TODOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ANTAL, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában Gyulafehérvárrt.